

Kitap Eleřtirisi

Nikolina Kunic, Fahri Türk (Ed.), Eski Yugoslavya Coğrafyasında Türkiye, Rusya ve Çin'in Kültür ve Dil Politikaları: Karşılaştırılmalı Bir Çözümleme, Paradigma Akademi Yayınları, Çanakkale, Haziran 2025, ISBN: 978-625-5548-99-3

Merve SERBEST YILMAZ¹

Editörlüğünü Fahri Türk'ün yaptığı "Eski Yugoslavya Coğrafyasında Türkiye, Rusya ve Çin'in Kültür ve Dil Politikaları: Karşılaştırılmalı Bir Çözümleme" başlıklı bu eser, Nikolina Kunic tarafından kaleme alınmış olan doktora tezinin kitaplaştırılmış hâlidir. Söz konusu kitap Türkiye, Rusya ve Çin'in kültür politikalarını karşılaştırılmalı bir şekilde irdelemesi bakımından dikkat çekmektedir. Diğer yandan eser kaleme alınırken Rusça, İngilizce, Hırvatça, Sırpça, Makedonca ve Boşnakça kaynaklardan yararlanılması ve sahadan elde edinilen bilgilere başvurulması okuyucuların dikkatlerini celp etmektedir. Bu çalışma Ankara, Moskova ve Pekin'in Yugoslavya coğrafyasındaki kültür ve dil politikalarını yumuşak güç çerçevesinde ortaya koymaktadır. Ayrıca sahada yapılan mülakatlar önemli bir kalitatif veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır. Bunlardan başka Türkiye ve Yugoslavya coğrafyasında bulunan kütüphanelerden erişilen kitaplar ve makaleler ise ikincil kaynak olarak hizmet görmüştür.

Bu kitabın içeriği hakkında aşağıdaki değerlendirme yapılabilir: Eserin "Giriş" (s. 1-20) bölümünde araştırmada cevap aranan sorular ve hipotezler ortaya atılmıştır. Bu çerçevede cevap aranan soruların; "Kültür ve dil, Türkiye, Rusya ve Çin tarafından eski Yugoslavya coğrafyasında nasıl kullanılmaktadır?", "Bu ülkelerin izledikleri dil ve kültür politikaları SWOT analizi yöntemiyle çözümlendiğinde nasıl bir sonuç ortaya çıkmaktadır?", "Türkiye, Çin ve Rusya'nın dil ve kültür politikaları hangi açılardan birbirlerinden farklılaşmaktadır?" ve "Yugoslavya'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan devletlerde, söz konusu dış güçlerden hangisi yumuşak güç bakımından daha etkilidir?" şeklinde oluşturuldukları görülmektedir. Akabinde yazar, yazın kısmında Türkiye, Rusya ve Çin'in Yugoslavya ülkelerindeki yumuşak güç unsurları hakkında kaleme alınan mevcut kaynakları eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutmuştur. Bir sonraki adımda Kunic, çalışmanın yöntemi hakkında bilgi verdikten sonra dayandığı kuram çerçevesinde "yumuşak güç", "kültür ve dil politikaları" kavramlarına açıklık getirmiştir.

Yazar, "Türkiye'nin Yugoslavya Coğrafyasına Yönelik Politikaları" (s.21-63) başlıklı ikinci bölümde Türkiye'nin Sırbistan, Bosna Hersek, Kuzey Makedonya, Hırvatistan, Karadağ ve Slovenya gibi ülkelerdeki yumuşak güç faaliyetlerini masaya yatırmıştır. Bu çerçevede genelden özele doğru bir gidişat benimsenerek Türkiye'nin kültür politikaları, Balkanlar'da izlediği politikalar ve Yugoslavya Cumhuriyetlerine yönelik politikaları çözümlenmiştir. Bu politikalar, Yunus Emre Enstitüsü ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı özelinde tahlil edilmiştir. Eserin üçüncü bölümü "Çin'in Yugoslavya Coğrafyasına Yönelik Politikaları" (s. 65-106), dördüncü bölümü ise "Rusya'nın Yugoslavya Coğrafyasına Yönelik Politikaları" (s. 107-153) başlıklarıyla kaleme alınmıştır. Çin özelinde kültür ve dil politikalarının taşıyıcı unsuru olarak Konfüçyüs Enstitüsü önem arz ederken Rusya'ya bakıldığında Rus Dünyası Vakfı, Rossotrudniçestvo ve Sputnik gibi kurumların öne çıktığı görülmüştür. Yazar, söz konusu bölümleri kâğıda dökerken bu kurumların faaliyetlerini ayrıntılı olarak mercek altına almıştır. Eserin,

¹ Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Doktora Programı, E-mektup: merveserbest@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3116-3449

“Türkiye, Çin ve Rusya’nın Dil ve Kültür Politikalarının SWOT Analizi Vasıtasıyla Karşılaştırılması” başlıklı beşinci bölümünde ise Sırbistan, Bosna Hersek, Kuzey Makedonya, Hırvatistan, Karadağ ve Slovenya gibi ülkelerde, üç ülkenin kültür ve dil politikalarının mevcut durumu ve etkisi karşılaştırmalı bir zaviyeden çözümlenmiştir. Böylelikle hangi devletin nerede nasıl konumlandığı ve söz konusu ülkelerin birbirlerine karşı davranışları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Kitabın sonuç bölümünde ise (s. 207-215) ilkin gerçekleştirilen mülakatlar çerçevesinde çalışmanın soruları yanıtlanmış ve akabinde Türkiye, Çin ve Rusya’nın kültür ve dil alanındaki faaliyetleri hakkında şu çıkarımlarda bulunulmuştur: Türkiye’de Yunus Emre Enstitüsü, söz konusu faaliyetlerin amiral gemisi durumundadır. Bu kuruluşu; Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı takip etmektedir. Bahsi geçen kurumların haricinde Türk dizilerinin de bu dilin ve kültürün görünürlüğünü artıran önemli bir araç olduğu saptanmıştır. Çin’de söz konusu faaliyetlerin tek bir merkezden yani Konfüçyüs Enstitüsü üzerinden yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bununla birlikte Mandarin, Çin Edebiyatı, sanatı, felsefesi, mutfağı, mimarisi, geleneksel tıbbı ve dövüş sanatları tamamlayıcı unsurlar olarak değerlendirilmiştir. Rusya’ya bakıldığında, Rus Dünyası Vakfı bünyesinde açılan Rusya kültür merkezlerinin ve Rus evlerinin Moskova’nın kültür ve dil politikalarını desteklediği görülmektedir. Ayrıca Rus kültür dış politikasına katkı sunan kuruluşlar olarak Sputnik, Rossotrudniçestvo, Slav Kültürleri Forumu ve Aleksander Gorçakov Vakfı’na da yer verilmiştir. Yazarın, bu kurumların faaliyetlerini incelerken ulaştığı sonuç ise bahsi geçen üç büyük ülkenin izledikleri kültür ve dil politikalarının farklı sebeplerden ötürü ayrı mecralar takip ettikleri yönünde olmuştur.

Yukarıda içeriği hakkında bilgi verilen bu kitabın uluslararası ilişkiler alanında önemli bir boşluğu doldurduğu aşikârdır. Nitekim mevcut yazın incelendiğinde Türkiye, Rusya ve Çin’in, Yugoslavya cumhuriyetlerine yönelik politikalarının bilimsel araştırmalara yeterince konu olmadıkları görülmektedir. Bilhassa mevcut çalışmaların karşılaştırmalı çözümlenmeler babında zayıf kaldıkları dikkat çekmektedir. Diğer yandan eserin en ayırt edici özelliği ise güçlü yöntemsel ve kuramsal bir altyapıya sahip olmasıdır. Özellikle melez bir yöntemle başvurulması Türkiye, Çin ve Rusya’nın kültür ve dil politikalarının isabetli bir şekilde çözümlenmesini sağlamıştır. Dolayısıyla tüm bu bilimsel özellikler mucibince adı geçen eserin alana özgün katkı yapan bir araştırma olduğu söylenebilir.